

Zarándokok útja

2009 május 20. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 1

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Fél órát sem autózunk a Philadelphia kertvárosától délnyugatra vezet? f?úton, amikor az üde zöld erd?kben különös szag kezd terjengeni. Csöppet sem kellemes, odahaza a sajtgyárak, nyári sertéstelepek környékén érezni hasonlót.

A pennsylvaniai amishok ragaszkodnak hagyományaikhoz Friss oxigén helyett szívhatjuk az autó kondicionált leveg?jét. Id?vel sikerül elhagynunk kellemetlen útitársunkat a fizet?-autópályával együtt; apró falvakat összeköt?, keskeny országúton gurulunk tovább.

Egyórányira vagyunk a dübörg? nagyvárostól, de mintha valahol a régi Európában járnánk, oly ismer?snek t?nik a tájkép: takaros kertek, termésk?b?l épült vagy ácsolt – fachwerkes – házak, meredek cseréptet?k, tornyocskák, díszes kovácsolt kapuk, szép arányú, osztott üvegablakok, tornácok. Mint a Grimm-mesekönyvek képei. Ephratában vagyunk, Pennsylvania állam Lancaster járásában. A csendes kisváros túlszélén alig vehet? észre a tábla, amely a kolostorhoz vezet? utat mutatja.

Gyalog közelítünk az öreg fák közt, a Cocalico-patak partján, szépen nyírt füves domboldalon álló ódon épületekhez, és máris visszalépdeltünk pár száz esztend?t. Pontosan kétszázhetvenet: 1732-ben érkezett meg erre az akkor legfeljebb mohawk indiánok lakta helyre a Heidelberg városa mell?l származó Johann Conrad Beissel. Rövid id? alatt háromszáz földije követte, protestáns újrakeresztelked?k, akiknek odahaza nem sok esélyt adott a békés és sikeres életre a vallásháborúkat követ? katolikus restauráció.

Beissel nekik alapította Ephratát az újjászületés (a helynév a zsidó Betlehem görög változata), a gyarló, Istent?l elrugaszkodott, anyagias világból való kivonulás menedékhelyéül. Az emigránsok maguk építették közösségi és gazdasági épületeiket, m?helyeiket, mindent saját kez?leg készítettek, amire szükségük volt.

Keveset ettek és pihentek – a Biblia nem ír arról, hogy a Teremt? étkezett vagy aludt volna, okoskodtak –, viszont sokat dolgoztak. A férfiak az ?rl?- és deszkavágó malomban, az asztalos- és kovácsm?helyben, a szöv?széknél és a pékkemence mellett, az asszonyok a varrószobákban és a konyhákban, ahol a gyümölcsöt, zöldséget tartósították. Hat napot töltöttek munkával, ünnepnapként a szombatot tartották meg zsidók módjára, órák hosszat imádkozva és elmélkedve. Nyomdájukban a maguk merítette papírra nyomtatták gót bet?s könyveiket, köztük olyan tanulságos munkákat, mint A zarándok útja John Bunyantól.

Természetesen németül, hiszen a zárt közösségben meg?rizték anyanyelvüket egészen a XX. század els? harmadáig. A kolostor temet?jében álló sírköveken régies német feliratok bet?zhet?k ki, nem egy Fahnenstock és Königmacher nyugszik alattuk. Itt alussza örök álmát az alapító Beissel is, aki – sírfelirata szerint –: „természetes élete 77., lelki élete 52. évében aludt el” 1768. július 6-án. Követ?je, Jacob Zerfass mester és leszármazottai 1934-ig tartották össze a közösséget, amely végül beolvadt a baptista egyházba.

A kolostor, a karzatos imaterem, a hálószobák kemény priccsei a párnaként használt fahasábokkal és a m?helyek ma furcsa látványosságnak számítanak Amerikában. A helyi idegenvezet? kisasszony artikulált, irodalmi angolsággal magyaráz, de németül nem ért egy szót se. Délnek indulunk tovább a járási székhely, Lancaster felé. Keresztezzük az Amtrak vonalát, amelyen A kis szemtanú cím?, tíz éve készült film elején az amish fiatalasszony (Kelly McGillis) vonatozik be Philadelphiába, hogy aztán a kisfia (Lucas Aas) a 30. utcai vasútállomás vécéjében szemtanúja legyen egy szörny? gyilkosságnak. A filmben kés?bb felt?n? lancasteri helyszín az elmúlt másfél évtized alatt er?sen megváltozott.

A nyolcvanas évek derekán, els? ittjártunkkor a kisváros tiszta és csendes volt. Most már nem az. Akkor az utcákon szakállas, szalmakalapos férfiak, fejkend?s asszonyok igyekeztek a fedett központi piacra – most alig látni fehér embert. A King Streett?l délre, a lepusztult házakban csak színesek laknak, naphosszat türelmesen üldögélnek az árnyékban, a fiatalok a nyitott ajtajú autókból hallgatják a rádióból bömböl? rapet.

A Central Farmer Market – ahol akkor németül váltottunk szót az amish hentessel a májas és véres hurkákról, disznósajtokról, sódarokról, szalonnákról és pörcökr?l – zárva. Gyorsan elhagyjuk a várost, visszafelé vesszük az irányt, de most a 340-es régi philadelphiai országúton haladunk, amelyen egykor a környék német ajkú lakói érkeztek a Delavare-torkolat tengeri kiköt?je fel?l. ?ket nevezik amishoknak – a Svájcból az 1700-as évek elején érkezett Jacob Amman prédikátor neve után –, a lancasteri járást pedig azért hívják „Dutch countrynak”, mert az amerikaiak félrehallották a német deutsch szót.

A történet még ennél is régebben, 1636-ban kezd?dik: egy Menno Simons nev? volt svájci plébános szintén kivezette híveit a katolikus Európából, majd megalapította a róla elnevezett radikális protestáns mennonita egyházat. Információs központja most a farmvidék déli szélén, a Paradise felé vezet? út mentén található, az összesen hat-hétezerre tehet? amishoknak több gyülekezeti házuk van. Ennél a szelíden dimbes-dombos kultúrtájnál európaibb hangulatú, kedvesebb földd arabot nehéz volna találni az öreg kontinesen kívül.

A szántók, kaszálók, legel?k és erd?k úgy vannak egymáshoz öltve, mint a mostanában nálunk is divatba jött, tarka foltokból összevarrt terít?k, takarók – amelyeket valaha az amish asszonyok kezdtek készíteni a szabás után megmaradt hulladékokból. A patchworknek vagy quiltnek nevezett ágytakarókat, párnahuzatokat dollárszázakért kínálják az utak mentén, hasonlóan a kalotaszegi vagy korondi kézimunkákhoz. Az el?bbiek hitelesebbek, az erdélyiek olcsóbbak. Fonott kosarakat, kisbútorokat, régi kézm?vestárgyakat, edényeket, késeket, öreg lámpát, friss, kemencében sült perecet, de megannyi gicscses vacakságot is kapni, f?leg híres településeik – Smoketown, Bird in Hand, White Horse, Intercourse – folklórbutikjaiban.

Az utóbbi helyet azért is kedvelik a turisták, mert a neve annyit tesz magyarul: közösülés, ezért aztán sokan jópofának találják lefényképeztetni magukat a helységnévtábla el?tt. A városka negyedévente megjelen? ingyenes újságot ad ki, az Intercourse News cím? színes lap már a 35. évfolyamánál tart. Az eddigiekb?l könnyen az olvasható ki, hogy a pennsylvaniai amishok olyasféle látványosság m?vel?i, mint a hortobágyi puszta IBUSZ-betyárjai, akik borravalóért még „eredeti” délibábot is tudnak produkálni. Nos, az ottaniak is szívesen csinálnak egy kis pluszpénzt a hagyományaikból, de korántsem ebb?l élnek.

A remek éghajlaton és kit?n? földeken szépen terem mindenfajta kultúrnövény a gabonától a zöldségeken és a sz?l?n át a dohányig – régebben árultak tréfás képeslapokat, amelyeken szekérnyi nagyságú tökök, répák meg káposzták voltak láthatók, a derék gazdák négy lóval vontatták a „rekordtermést”.

Áruiknak országszerte jó hírük s még jobb áruk van, a hagyományos, vegyszermentes gazdálkodás miatt ráadásul népszer? bioélemiszernek számítanak. A kis szemtanú emlékezetes jelenetében a szakállas, kalapos férfiak közös munkával hatalmas cs?rt ácsolnak.

A kalákában részt vesz a gyilkosság ügyében nyomozó városi rend?rtiszt (Harrison Ford) is, mégpedig kéziszerszámokkal. Miután a Szentírás nem tesz említést az elektromosságról, a mennoniták nem használnak villanyf?részt és más er?gépeket, s?t a legtöbb amish farmer autót sem tart. Kis fekete, doboz formájú, gumizott kerek? lovas kocsik (buggyk) százai futkároznak az utakon, azzal közlekednek a tanyák közt, ahol legfeljebb traktort, motoros szivattyút, terménydarálót t?rnek meg. Sok helyen látni forgó szélkereket energiaforrásként.

A dutchok ragaszkodnak hagyományos öltözékükhöz: a férfiak sötét, „magyaros” lajbit és sz?k szárú nadrágot, b? ujjú inget viselnek, az asszonyok f?köt?t és hosszú, régies szabású ruhát, amelyet szalagokkal kötnek meg, gombról sem lévén szó a Bibliában. A gyerekek nyáron mezítláb járnak, a többnyire sz?ke fiúk haját gomba formára nyírják körül, a kissrácok a régi id?k facsigáival játszanak, deszkarollerekkel furikáznak. A visszaúton megoldódott a penetráns, hosszan tartó büdösség rejtélye is.

A tavaszi talajjavítás céljából kihordták az istállókból, ólakból a trágyát a szántóföldekre, az egész járásban egyszerre, ett?l szaglik úgy a környék. A jó kis bioanyagot lovakkal és nagy test? öszvérekkel vontatott tárcsákkal forgatják be a talajba. Szájtátva bámuljuk a három-, négy-, s?t egy helyütt hatfogatú, jó tíz méter széles kultivátort, elég vele hatszor oda-viszsza fordulni a parcellán, és kész van a munka.

A helybéliek nem szeretik, ha fényképezik ?ket (kérdés, hogyan vették rá ?ket a hollywoodiak a filmezésre), de erre a látványra azért megkockáztatunk egy gyors fotózást. Alig egyórányira az egykori német ajkú kivándorlók els? telepét?l, a ma négymilliós Philadelphiához tartozó Germantowntól megállt az id?: egy legény a világ legtermészetesebb dolgaként hat lóval húzott tárcsás boronával m?veli a földjét. Ez is Amerika, a múlt Amerikája.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló